

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Barn som sviktes - En studie om hvordan personalet i barnehagen kan oppdage barn som er utsatt for omsorgssvikt?

Children who are betrayed - A study of how staff in kindergarten can discover children prone to neglect?

Kandidatnummer: 219

Navn: Karoline Urnes Storum

BLU3-1006

BLUBACH 2019/2020

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunn

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Monica Vedvik

Innleveringsdato: 07.01.2020

Antall ord: 8300

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, *jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

*'Pappa, pappa' våkn opp nå
'Mamma, mamma' jeg trenger deg så*

*Men ingen svarte
Hun var ensom og forlatt
Åtte år og opprevne sår
Ingen visste hva som foregikk igår*

*De lyse lokkene
Øynene så blå
Tårene som rant
Men det var ingen som så*

*Skulle ønske jeg visste da
Hva jeg vet nå
Livet vil bli bedre
Du må bare lære deg å stå
Du må stå oppreist
Selv når vinden er på sitt verste*

*Først da kan du si
'Du og jeg er ikke lengre vi'
Takk for smerten
'Jeg kan gå alene fra nå'*

-Ukjent

Innhold

1	Innledning	5
1.1	Valg av tema	5
2	Teori	6
2.1	Omsorgssvikt?	6
2.2	Barn som vanskjøttes.....	7
2.3	Barn som blir utsatt for fysiske overgrep	7
2.4	Barn som blir utsatt for psykiske overgrep.....	8
2.5	Barn som blir utsatt for seksuelle overgrep	8
2.6	Symptomer og signaler	9
2.7	Personalets kompetanse og ansvar.....	11
3	Metode	12
3.1	Kvalitativ metode- hvordan gikk jeg frem?	12
3.2	Fremgangsmåte	12
3.3	Validitet og Reliabilitet.....	13
3.4	Etiske omsyn.....	14
4	Presentasjon og resultat av funn	14
4.1	Informantene.....	14
4.2	Hva er omsorgssvikt?	14
4.3	Hvilke tegn, signaler sender disse barn?.....	15
4.4	Hvordan kan barnets væremåte komme til uttrykk om barnet er utsatt for omsorgssvikt? 15	
4.5	Hvordan snakke med barn?	16
4.6	Hvordan snakke med foreldre?	16
4.7	Personalets kompetanse og ansvar?	17
5	Drøfting og analyse i lys av problemstilling, funn og teori.....	17
5.1	Hva er barnehagens oppfatning av begrepet omsorgssvikt?	17
5.2	Hvilke signal sender barna, og hvilke væremåter kan oppstå?	18
5.3	Hvordan snakke med barn?	19
5.4	Hvordan snakke med foreldre?	20
5.5	Personalets kompetanse og ansvar?	21
6	Avsluttende refleksjon	22
7	Litteraturliste	23
8	Vedlegg 1: Intervjuguide	25

9	Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informant	26
10	Samtykkeskjema	26

1 Innledning

I denne studien har jeg valgt å skrive om temaet omsorgssvikt, fordi det er noe som ligger hjertet nært. Barndommen får man ikke igjen, og det er vondt å høre historiene om barn som har opplevd omsorgssvikt. Sår som man opplever forsvinner ikke, men de lager arr i kropp og sjel. Derfor vil jeg utforske mer om dette, slik at jeg kan bli mer rustet til å kjenne igjen og oppdage barn som blir utsatt for omsorgssvikt i mitt fremtidige yrkesliv. Jeg har utarbeidet følgende problemstilling: «Hvordan kan personalet i barnehagen oppdage barn som blir/har blitt utsatt for omsorgssvikt»?

Alle barn har krav på bli tatt vare på og bli beskyttet. Dette er en av mange rettigheter i FN barnekonvensjon (Pålerud, 2013, s. 111).

Dessverre vokser en del barn vokser opp i vanskelige eller risikofylte omstendigheter. Det kan være foreldre med rusproblem, psykiske lidelser eller alvorlig sykdom, eller i hjem med høyt konfliktnivå. Å vokse opp under slike omstendigheter kan gi økt risiko for omsorgssvikt (Bufdir, 2015).

1.1 Valg av tema

Man kan ikke vite eksakt hvor mange barn som utsettes for omsorgssvikt, men Redd barna antyder at mørketallene er store fordi det kan være vanskelig å oppdage (Ks.no, 2017). Thorkildsen skriver på Reddbarna.no at det kan være vanskelig for ofre å fortelle om situasjoner som seksuelle overgrep. Hun trekker frem at det kan skyldes skam, redsel, straff, at man ikke blir trodd eller at noen aldri spør om det. Mange ofre forteller ingen om det, og i gjennomsnitt tar det 17 år før ofre forteller noen om det. Derfor kan det være grunn til å tro at det er en del mørketall, der barn glemmer vonde hemmeligheter (Ks.no, 2017).

En undersøkelse av ungdommer fra en videregående skole viser at 23% av dem er blitt seksuelt krenket i oppveksten. Av disse svarte 5% at gjerningspersonen var noen i nær familie. Dette betyr at 1% av deltakerne er blitt utsatt seksuelt av et familiemedlem (KS.no, 2017).

Bufdir (2015) har gjort en undersøkelse på hvor mange barn som vokser opp under vanskelige omstendigheter. Denne undersøkelsen viser at 5% av barna i Norge vokser opp med foreldre som er i konflikt med hverandre. Mer enn hvert fjerde barn vokser opp med en eller to foreldre som har

psykiske lidelser, eller med et alvorlig alkoholmisbruk. I underkant av 600 barn fødes av foreldre med kognitive vansker. Foreldrene sine lidelser øker risikoen for negative livshendelser (Bufdir, 2015). Slike situasjoner kan øke risikoen for omsorgssvikt, da foreldrene har andre utfordringer og/eller bekymringer som går utover daglig fungering.

Statistisk sentralbyrå viser at i 2012 var det 34591 bekymringsmeldinger til barnevernet. På den listen ligger skole på tredje plass med 4587 bekymringsmeldinger, mens barnehagen er på åttende plass med 1868 (Kvello, 2015, s. 51). Hvorfor det er så store forskjeller mellom antall bekymringsmeldinger fra skoler og barnehagen kan det være mange grunner til. Dette er også noe som jeg vil se nærmere på i oppgaven.

Bakgrunnen for mitt valg av oppgave, er en antagelse om at det er lettere å se omsorgssvikt på større barn. Derfor ønsker jeg i denne oppgaven å få mer kunnskap om hvilke signaler små barn sender, og hvordan tilsatte i barnehagen kan oppfatte disse, slik at vi er bedre rustet til å oppdage barn som er utsatt for omsorgssvikt. For å besvare problemstillingen har jeg teori og empiri som belyser og definerer hva omsorgssvikt er, barnehagelærerens ansvar, kompetanse og hvordan man snakker med foreldre og barn om omsorgssvikt. I oppgaven har jeg gjennomført en kvalitativ undersøkelse som baserer seg på data jeg har innhentet fra informantene, og deres erfaringer knyttet til temaet omsorgssvikt. Jeg vil i det følgende avsnitt forklare hva omsorgssvikt er.

2 Teori

2.1 Omsorgssvikt?

Omsorgssvikt er et vidt begrep, og det er mange ulike måter å definere det på. Man kan si det handler om foreldresvikt i rollen som foreldre. I noen tilfeller er det mangel på egenskaper som er knyttet til foreldrerollen. Foreldre kan ha svikt i kortere perioder, men skjer det over tid mener Nordhaug det kan handle om omsorgssvikt og det kan det gi mangel på barns behov (Nordhaug, 2018, s.22). I denne oppgaven har jeg valgt å forholde meg til hvordan Verdens helseorganisasjon definerer omsorgssvikt. Dette fordi jeg synes denne gir et helhetlig bilde av hva omsorgssvikt rommer:

«Med omsorgssvikt forstår vi at foreldrene eller de som har omsorgen for barnet påfører det fysiske eller psykiske skade eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse utvikling er i fare» (Killen, 2015, s. 39).

Killen (2015) skriver at i litteraturen skiller man ofte mellom fire former for omsorgssvikt: vanskjøtsel, fysiske overgrep, psykiske overgrep og seksuelle overgrep (Killen, 2015, s.39). I neste avsnitt vil jeg beskrive disse fire formene for omsorgssvikt.

2.2 Barn som vanskjøttes

Vanskjøtsel handler om mangel på fysisk og/eller psykisk omsorg fra forelder eller barnets omsorgspersoner. Det har vært vanlig og se på vanskjøtsel som mangel på fysisk omsorg, men det kan også være mangel på kognitive, emosjonelle eller sosiale behov (Killen, 2015, s. 40). Det vil si foreldre som ikke engasjerer seg positivt i barnet, ved at de ikke er følelsesmessig tilstede for barnet. Barnet kan bli utsatt for vanskjøtsel allerede i magen til mor ved rusmiddelmissbruk eller dårlig ernæring.

Vanskjøtsel er den vanligste formen for omsorgssvikt, som påvirker barnets kognitive, følelsesmessige, sosiale, atferdsmessige og fysiske utvikling. Til tross for skadene den gjør oppfattes denne formen som mindre dramatisk (Killen, 2015, s. 40-41).

Vanskjøtsel blir delt i to ulike former. Enten handler det om ernæringsmessige, fysisk, materiell, medisinsk og sosial vanskjøtsel, eller den kan tildekkes ved hjelp av en overdreven tilfredsstillelse av ernæringsmessige, materielle eller sosiale behov (Killen, 2015. s. 41).

Den første formen er lettere å oppdage da man kan se og lukte det. Den andre er vanskeligere og mer usynlig da barnet får materielle gjenstander og mat i stedet for kjærlighet (Killen, 2015, s. 41).

2.3 Barn som blir utsatt for fysiske overgrep

Fysisk overgrep er tilfeller hvor omsorgspersoner skader barnet bevisst eller ved manglende tilsyn hvor barnet kan skade seg selv (Killen, 2015, s. 44). Typiske synlige tegn ved fysisk mishandling er blåmerker og brannså. Slike blåmerker kan ofte komme etter å ha blitt klypt eller slått. Blåmerker kan for eksempel være på rygg eller sete, og kan være merker etter gjenstander og fingre etter slag. Hvis man ikke ser fingre eller gjenstander, kan det være vanskelig å se forskjell på mishandlingen og barns vanlige fysiske aktivitet gjennom lek (Killen, 2015, s. 44). I de tilfeller hvor barn er utsatt for overgrep, kan man se på hvor skaden er påført i forhold til barnets alder. For små barn som ikke er begynt å gå, er det ikke vanlig å ha mye blåmerker, og man bør undersøke hvor det kommer fra.

Det er vanlig at voksne ofte retter oppmerksomheten mot denne tydelige formen for omsorgssvikt. At foreldre velger å skade barnet sitt istedenfor å beskytte barnet, slik foreldre er pålagt, er noe som ofte vil skade barnet i større grad psykisk enn de fysiske sårene (Killen, 2015, s. 44). Som eksempel nevnes når et lite barn som gråter og trenger trøst, opplever at omsorgspersonen velger å slå hodet til spedbarnet i bordet istedenfor å trøste. Dette vil gjøre svært fysisk vondt, men vil kanskje oppleves verre, å føle seg uelsket og avvist, av dem som egentlig skulle elske dem mest (Killen, 2015, s. 44). Alvorlige påførte skader kan gi alvorlige følger som epilepsi, lammelse og utviklingshemming. Fysiske overgrep er en vanlig årsak til brudd hos spedbarn. En undersøkelse i Oxford, for øyeblikkelig legehjelp, viser at en av fire bruddskader hos barn under ett år skyldtes fysiske overgrep (Killen, 2015, s. 45).

2.4 Barn som blir utsatt for psykiske overgrep

Barn som blir utsatt for psykiske overgrep kommer fra svært ulike familietyper. Psykisk overgrep er muligens den vanskeligste formen for omsorgssvikt å definere (Killen, 2015, S. 48). Verdens helseorganisasjon definere psykisk vold slik:

«Psykologisk vold fra foresatte betegner omsorgsgivers atferd som formidler til barnet at han er hun er verdiløs, mangelfull, uelsket, i fare eller kun verdifull i den grad hun eller han oppfyller andres behov» (Killen, 2015, s. 48).

Når omsorgsgiverne over tid formidler at barnet ikke er bra nok som det er, vil dette tære på barns selvbilde og selvtillit. Den som burde støtte barnet mest, er de som river barnet mest ned. Det kan tenkes at det gjør det svært vanskelig for barnet å utvikle seg normalt, og man er helt avhengig av at andre personer som for eksempel barnehagepersonell, støtter og gir barnet kjærlighet. Vi kan alle ha korte perioder hvor vi er trette, irriterte og prioritere egne behov før barnet, og barnet reagerer med skuffelse, sinne eller forvirring. Vi retter opp igjen så godt vi kan ved neste anledning. Det er når denne negative atferden er vedvarende ovenfor barnet vi kaller det for psykisk overgrep (Killen, 2015, s. 49).

2.5 Barn som blir utsatt for seksuelle overgrep

Søftestad & Andersen mener at det ikke finnes noen universell definisjon av seksuelle overgrep mot barn. (2016, s. 24) Han skriver videre om noen av grunnelementene i seksuelle overgrep mot barn:

Det er en handling som barnet ikke kan forstå, ikke er modent for og ikke kan gi informert samtykke til. Handlinger krenker barnets integritet. Den som forgriper seg utnytter barnets

avhengighet av voksne/og eller sin egen maktposisjon. Handlingen basere seg primært på den voksnes eller det eldre barnets behov. Aktiviteten bryter med sosiale tabuer innenfor familien eller den aktuelle kulturen er ulovlig (Søftestad & Andersen, 2016, s. 24).

De seksuelle aktivitetene omfatter et bredt spekter av aktiviteter. På den ene siden kan det handle om å se på pornoblader og film sammen, til å se på den voksne som onanerer, leker med seksuelle leker, berøring, og oralt, analt og genitalt samleie (Killen, 2009, s. 53). Den voksne utnytter barna for sin egen lyst eller et behov for makt. Det varierer hvor små barna er når misbruket starter, men kan oppstå helt ned i spedbarnsalderen. Det er vanlig at overgriperen forfører barnet seksuelt gjennom leken. Et eksempel kan være at det begynner som «uskyldig» doktorlek, som barn ofte er interessert i, som utvikler seg til seksuelle lyster hos den voksne. Barnet blir ofte presset inn i situasjonen ved å få belønning, trusler eller at barnet får høre at det er unikt, heldig og spesielt som får oppleve dette her. Små barn forstår ikke alltid at det er noe galt, men blir ofte mer mistenksom når de blir klar over at leken er «hemmelig» (Killen, 2009).

Det er kjent at seksuelle overgrep i stor grad skjer med menn som overgripere. I nyere tid er det blitt mer fokus på at kvinner også forgriper seg, og undersøkelser viser at for gutter som er utsatt for overgrep, er omtrent halvparten av overgriperne kvinner (Søftestad & Andersen, 2016). I tilfeller hvor jenter er utsatt, er det til sammenligning bare 9 % av overgriperne som er kvinner. Det er knyttet størst vegring av overgrepssaker av jenter, utført av kvinner, spesielt om de er blitt gjort av moren. I mange tilfeller opplyser heller jentene at det er en mann som er overgriperen, før de forteller sannheten (Søftestad & Andersen, 2016). I det følgende avsnittet vil jeg skrive om symptomer og signaler som kan forekomme ved omsorgssvikt.

2.6 Symptomer og signaler

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna, er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. Barnehageloven § 22 (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

Som barnehagelærer har man mye tid med barnet og dermed en unik mulighet til å oppdage barn som er utsatt for omsorgssvikt. Det kan likevel være lett å overse slike signaler som barn sender ut om hvordan de har det, og ikke alltid lett å tolke og forstå dem (Drugli, 2008). For å kunne fange opp disse barna, trenger personalet høy kompetanse. Barn som er utsatt for omsorgssvikt vil signalisere den sviktende situasjonen de er i på ulike vis, sier forskningen (Kvello, 2015). Endringer i barnet sin atferd, utvikling av konsentrasjonsvansker, lærevansker og språkforståelse kan være forklaring på at barnet blir utsatt for omsorgssvikt (Killen, 2009). Barna får ofte lav lekekompetanse, og blir svake i den frie leken og faller utenfor leken med jevnaldrende. En del av dem leker da heller med de yngre barna, som er mer på deres nivå i leken (Kvello, 2015).

Helsebiblioteket trekker frem noen tegn og symptomer som man bør være oppmerksom på i møte med barn som kan ha blitt utsatt for omsorgssvikt:

Når barnet er preget av dårlig stell og pleie og uegnet påkledning. Det er dårlig tannstatus, ubehandlede infeksjoner, også parasitter, skabb og lus. Det er manglende oppfølging av nødvendig medisinsk behandling, avtaler med behandlere som ikke følges opp eller oppfølging av vanlige og nødvendige helsetjenester for barn. Det er dårlig manglende eller feil ernæring (over/undervekt). Det er manglende tilsyn med barnet som resulterer i skader som for eksempel dyrebitt, fall og skolding osv. Barnet har store bleie utslett, omsorgspersoner med rusmisbruk. Forsinket psykomotorisk utvikling (Helsebiblioteket, 2015).

Følelser og atferdsmessige tegn barn kan vise ved omsorgssvikt er følgende:

«Tristhet, mangel på mimikk, konsentrasjonsproblemer, ufrivillig vannlating og avføring, motorisk uro, angst og følelsesmessig ustabilitet, uvanlig fokusert på foreldre i forhold til alder og utvikling og bortfall av tidligere ferdigheter» (Helsebiblioteket, 2015).

Barn er ofte nysgjerrige på kropp, og vil gjerne utforske både egen og andres kropp. Dette kan være en del av en naturlig utvikling. Derfor må vi skille mellom normal og avvikende seksuell atferd. Her er eksempel på noen atferd man bør være oppmerksom på. I alderen 2-6 år må man være spesielt oppmerksom på hvis barnet tar munn mot kjønnsorgan, putter gjenstander i skjede eller endetarmsåpning og masturberer med gjenstander, berører andres kjønnsorgan selv om de har fått beskjed om å slutte og berører voksnes kjønnsorganer (Nordhaug, 2018. s. 40).

2.7 Personalets kompetanse og ansvar

For å avdekke omsorgssvikt er det nødvendig å ha en viss kompetanse om hvordan man kan oppdage det på barna. Man må være sensitiv for barns tegn. Det kan være flere måter å oppdage dette på. Et av disse kan være å se på tilknytningsteorien som sier endel om barnets forhold til foreldrene.

Tilknytning handler om kvaliteten på det følelsesmessige båndet barnet har til sine omsorgsgivere. «Vi kan definere tilknytning som det følelses-fargede båndet som knytter barnet til en eller flere personer» (Askland & Sataøen, 2013, s. 61).

Når denne tilknytningen er vellykket, søker barnet nærheten hos mor eller far, og hvis denne nærheten blir truet blir barnet urolig. Mor og far skal være en trygg base, som de kan finne tilbake til mens de utforsker verden omkring seg (Askland & Sataøen, 2013). Tilknytning handler om kvaliteten på det emosjonelle båndet mellom personer som er viktige for hverandre. I den klassiske tilknytningslitteraturen sto omsorgsperson-barn-relasjoner i sentrum, slik teorien ble formet av Bowlby (1969, 1973, 1989).

Barn som blir utsatt for omsorgssvikt har ofte en utrygg tilknytning til sine omsorgsgivere og kan ha vanskeligheter for å knytte seg til andre på en velfungerende måte hvor barnet ikke blir klengete (Drugli, 2008, s. 55).

Barnet trenger dermed kompetente voksne som vet at det er mulighet for omsorgssvikt, og stabile voksne som akseptere dem som de er, og som er lyttende og villige til å inkludere seg i barnets liv på alle måter (Claussen, 2010, s. 164).

I en undersøkelse av 18 åringer som har vært i behandling i BUP, viser det seg at hele 60 % av denne gruppen hadde voldserfaringer fra hjemmet, mens bare 0,4 % av sakene av dette ble registrert i BUPs journaler (Røberg, 2011). Det er viktig for oss som jobber med barn, å vite at barn sine vanskeligheter kan være et resultat av en sviktende omsorgssituasjon. En del barn har atferdsvansker og hvor foreldre virker hyggelige og oppegående, og barnet får en diagnose kan det gjøre oss blinde på hvordan barnet egentlig har det hjemme. Dette er skummelt om vi tar på oss slike «diagnoser briller» og skylder alt på diagnosen (Røberg, 2011).

Vi som arbeider i barnehagen har plikt til å opplyse barnevernet om det er forhold ved barnet som bekymrer oss. I Barnehageloven § 22 *opplysningsplikt til barnevernet* står følgende: -«Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten.»

Vi har et ansvar, og for å kunne ta det ansvaret trenger vi kunnskap om temaet.

3 Metode

Når vi skal gjennomføre et forskningsprosjekt, må man benytte en form for metode. Metoden blir som et verktøy som er med på å belyse problemstillingen. Man får ny kunnskap og viten innenfor temaet man forsker på (Larsen, 2007, s. 17). Metoden er med på å kvalitetssikre prosjektet og gi relevans på fagområdet man har valgt (Larsen, 2007). Hovedsakelig finnes det to hovedtyper av metoder, kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode kan være et intervju, som gir data som ikke kan telles, og går mer på egenskaper hos informanten (Larsen, 2017). Kvantitativ metode kan være et spørreskjema, hvor du får målbar data, hvor man ofte kan putte svarene i ulike kategorier og man kan telle svarene (Larsen, 2017).

3.1 Kvalitativ metode- hvordan gikk jeg frem?

I begynnelsen av denne oppgaven var jeg usikker på hvilken metode jeg ville anvende. Valget stod mellom kvalitativt intervju og kvantitativt spørreskjema på facebook. Det kunne vært interessant og fått noen tall på for eksempel hvor mange barnehagelærere som har vært i situasjoner hvor det forekommer omsorgssvikt, og hvem som opplyste om dette til barnevernet eller ikke. Jeg endte likevel opp med å velge et kvalitativt intervju for få mer detaljerte svar om hva barnehagelæreren tenker om temaet.

I valget av metode, så jeg på hvilken metode som ga meg mest informasjon for å belyse problemstillingen «*hvordan personale i barnehagen kan oppdage barn som er utsatt for omsorgssvikt*»? For det handler jo om personalet sin kunnskap, erfaringer og ferdigheter.

3.2 Fremgangsmåte

Jeg fikk kontakt med en barnehage hvor jeg fikk intervju med to barnehagelærere, hvor den ene var gått over som styrer. Andre personell i barnehagen kan og oppdage omsorgssvikt like mye, men det er lederen som sitter med hovedansvaret. Derfor valgte jeg barnehagelærere og styrer for de har mest med saken og gjør. Syns det var spennende og ha med styrer fordi de får med seg alle sakene i en barnehage. Avdelingen går alltid gjennom styrer og drøfter saken sammen som dem er bekymra for.

3.3 Validitet og Reliabilitet

Gjennom kvalitativt intervju ønsker jeg å få innsikt i personens erfaringer, meninger og følelser. Jeg valgte semi-strukturert intervju, som er intervju med fleksibelt intervjuguide. Jeg hadde ferdigstilte spørsmål, men var fleksibel med hensyn til rekkefølge og oppfølgingsspørsmål der jeg fant det interessant å vite mer. Dette var hensiktsmessig med tanke på min problemstilling hvor jeg kunne utdype spørsmålene i høyere grad. Semistrukturert intervju er også åpent for utdyping og ta opp andre tema en synes er viktig fra den som blir intervjuet (Larsen, 2017, s. 98). Dette opplevde jeg som en fordel da jeg ønsker mest mulig kunnskap og erfaringer fra informantene.

I et kvalitativt intervju er det viktig å være klar over ulempene. En av ulempene er intervju-effekten eller kontrolleffekten. Det er viktig i min rolle å unngå påvirkning i intervjusituasjonen. Et eksempel kan være personlige meninger, hvor disse kan påvirke hvordan informanten svarer på spørsmål. Hvis jeg viser tydelig hva jeg synes er riktig svar på et spørsmål, kan dette påvirke svaret. Det er viktig å ikke forvrengte meninger eller innstillinger informanten har, hvor dette uansett ikke er noe nyttig for forskningen (Larsen, 2017, s. 103).

I intervjuene mine fikk jeg møte informanten personlig, og gjennomførte intervjuene i grupperom. Vi fikk et skjermet rom og ingen forstyrrelser. Vi underskrev også samtykkeskjema og jeg forklarte på forhånd at informantene kunne trekke seg når som helst, og at dataene som innhentes kun brukes for å gi svar til problemstillingen til oppgaven. I gjennomføringen kunne jeg i høyere grad ta stilling til hva som kunne regnes som data i intervjuene (Larsen, 2017, s.94.) Informantene hadde lang erfaring som barnehagelærere og den ene var gått over i jobben_som styrer.

I forkant av intervjuet var det viktig for meg å vurdere spørsmålene godt, for eksempel at de er klare og tydelig. Larsen (2017) skriver om viktigheten av å lage en god intervjuguide, for at man kan stille spørsmål som i størst mulig grad gir funn som er relevante for problemstillingen (Larsen, 2017, s. 98) I forkant av intervjuet gjennomførte jeg en pilottest for å teste ut spørsmålene, og om det var noe jeg manglet for å få nok data. Det var nyttig med en slik test, da jeg fikk reflektere mer om hva jeg egentlig ville vite noe mer om.

3.4 Etske omsyn

Det er viktig å bemerke at jeg kun intervjuet to informanter. Derfor vil ikke bachelorprosjektet være representativt for alle barn og barnehager i Norge. Derimot får jeg et innblikk i den enkelte sitt syn av hvilke signaler barn gir dersom de lever under omsorgssvikt. I tillegg får jeg innblikk i hvordan man kan håndtere slike situasjoner.

4 Presentasjon og resultat av funn

I dette kapitlet gjør jeg rede for funnene fra datainnsamlingen. Gjennom transkriberingen og analyseringen av intervjuene har jeg funnet fire tema som belyser problemstillingen: 1) Hva er omsorgssvikt? 2) Hvilke signal sender barna, hvordan gjenkjenne væremåter? 3) Hvordan snakke med foreldre og barn om omsorgssvikten? 4) Personalets kompetanse og ansvar i forhold til omsorgssvikt?

4.1 Informantene

Alle personidentifiserende opplysninger som navn på barnehage og kommune er tatt vekk, og det er ikke er mulig å identifisere informantene. Informant A har jobbet i barnehage i omtrent 20 år, og jobber nå som pedagogisk leder. Informant B har jobbet i barnehagen i over 30 år, og begynte karrieren sin som pedagogisk leder. Nå har hun jobbet som styrer de siste 20 årene. I løpet av informant A sine år som tilsett i barnehage har hun opplevd fire barnevernssaker hvor informant B har vært borti 15-20 barnevernssaker. Informantene nevnte at det var flere barnevernssaker for 20 - 30 år siden, grunnet at det var flere som brukte barnehagen som avlastningshjelp, om ting var vanskelig i hjemmet. Da kan det tenkes at en del av disse barna allerede vil være barn som er i risiko for omsorgssvikt.

4.2 Hva er omsorgssvikt?

Første spørsmålet jeg stilte var hvordan informantene ville definerer omsorgssvikt. Informant A ville definere begrepet som hvor foreldre/nærmeste påfører psykisk eller fysisk skade, som på ulike måter hemmet barnets utvikling. Hun skildrer videre at det kan være at barnet ikke får nok søvn eller mat eller har skitne klær. Svikten kan også være fysisk voldelig som ved slag eller andre former for mishandling. Hun tilføyer at omsorgssvikt kan skje i forskjellige alvorlighetsgrader.

Informant B definerer omsorgssvikt på et psykisk og fysisk plan, hvor det fysiske planet er delt videre i svikt av primære behov og fysisk vold. Primærbehov innebærer å dekke de primære behovene hos barnet som mat, klær og hygiene. Fysisk vold innebærer irettesettelse av barnet ved vold. Informant B trekker også frem her at det ikke alltid er bevisst at foreldre utsetter barnet for omsorgssvikt. Hun opplever at de fleste foreldre vil det beste for barna sine.

4.3 Hvilke tegn, signaler sender disse barn?

Videre stilte jeg spørsmål om hvilke signal de tenkte barn kunne sende dersom de var utsatt for omsorgssvikt. Informant A beskriver disse ytre signalene som lettest for dem å se.

Hun trekker frem flere eksempler på ytre signal som man kan se, som om barnet er undervektig, har skitne klær eller mangel på klær i barnehagen. Et eksempel informant A har opplevd er hvor barnet luktet både røyk og alkohol, i likhet med foreldrene. Barnet viste frykt, var på vakt og snudde seg brått når noen tilnærmer seg hun. Endringer i atferden er og noe man kan se på, for eksempel om et barn begynner å tisse på seg igjen etter å ha vært bleiefri lenge.

Både informant A og B trekker frem at signalene barna sender ut kan både være utagerende atferd og innagerende atferd. Informant B vektlegger at signalene er ulike etter hvilken form for omsorgssvikt de har vært utsatt for. Barnet kan bli taus og innesluttet, fordi de er redde for konsekvenser av sine handlinger. Barnet kan reagere helt motsatt ved å bli kontrollerende og bråkete, selv om de er utsatt for samme svikten. Dette kan gi seg utslag i at barnet føler det må ha kontroll i barnehagen, hvor barnet er trygt, siden det ikke har den tryggheten hjemme. Hun ser dermed at reaksjonene kontrollerende/bråkete barn og tause og innesluttete barn kan være tegn til at det er noe som ikke er godt hjemme.

4.4 Hvordan kan barnets væremåte komme til uttrykk om barnet er utsatt for omsorgssvikt?

Begge informantene har opplevd at de har vært bekymret for barn. Informant A har opplevd situasjoner der foreldrene var skilt, hvor de så at ungen endret atferd etter helgebepøk hos mor.

“Ungen var meir sint, hissig og sårbar. Han ville ingenting. Det var ett eller anna som skjedde hos mor, som gjorde til at han ikkje ville vere hos ho. Han var såpass stor, at han kunne sei «eg vil ikkje vere hos mor» og det viste seg i etterkant at han ikkje hadde det lett hos mor.”

I et annet tilfelle gikk en gutt i to forskjellige barnehager. Tre uker hos mor og en uke i barnehagen hos far, langt unna.

“Det var alt for mye for en treåring å takle den store overgangen. Vi såg det på atferden hans at han var sur, lei seg, og det var vanskelig å få han igjen etter han hadde vært i den andre barnehagen. Vi var positive til at han skulle være med far, men ikke positiv til at han skulle gå i den andre barnehagen.”

Informant B har oftest reagert på barns væremåte gjennom at de har vært voldelige. Unger som er utsatt for vold, kan også være voldelige i barnehagen.

4.5 Hvordan snakke med barn?

Informant A ser på det som utfordrende å snakke med barn om mistanken ved omsorgssvikt. Hun ser på det som en fordel om barnet er så stort at det kan snakke. Da ville hun prøvd å stille spørsmål litt “rundt grøten” og prøvd å lirke ut noe. Finne bøker som kunne passa til det hun mistenkte. Spurt litt tilfeldig om hvordan han hadde det, ut fra det man mistenker. Om ungen hadde sagt noe ville han tatt tak i det, ved å følge det opp hele tida, og være lyttende.

Informant B sier det varierer etter hvor stor ungen er. Om ungen har et språk, kan man spørre direkte spørsmål som «oppleve du at du er heime aleine av og til»? «hva tenker du på?» Vi kan spørre om mye, og tenker at om barnet har det vanskelig vil barnet komme med hint, men samtidig så forsvarer de foreldrene sine.

4.6 Hvordan snakke med foreldre?

Informant A forteller at det vet hun faktisk ikke, for hun har ikke selv vært i en slik situasjon hvor hun har måttet tatt en slik samtale. Hun har kun gått via helsestasjonen, som har gått videre til barnevernet. Hun synes den samtalen er vanskelig og gruer seg til den, for hun regner med at den kommer engang. Informanten føler at for å ta en slik samtale bør en være rimelig sikker på at det er noe som ikke er bra. Hun mener at vi på en måte skal være litt på lag med foreldrene. Hun har vitnet i en barnevernsrett-sak, og da hadde hun god kjemi med mor som det gjaldt. I forkant av rettsaken var det viktig at hun fikk vite alt hun kom til å si, og at hun kom til å være ærlig i forhold til den ekstra oppfølgingen barnet hadde fått.

Informant B meddeler at når det gjelder vold og seksuelle overgrep skal de gå direkte til barnevernet, mens de andre formene skal en ta opp med foreldrene. I samtalen med foreldrene har hun et fokus på at man må være så konkret som mulig i forhold til bekymringen som man har. Om man er bekymret for dårlige matvaner, søvnen til barnet, kan en si: «Vi ser at barnet er lite opplagt i barnehagen, kan det ha noe med mat og søvn og gjør»? Hvis vi opplever at foreldre er uenig og blankt nekter og at «her er alt perfekt». Så tenker hun at man kan på en måte godta det en gang, men at man må ta en ny samtale om 2-3 uker og se om situasjonen har forbedret seg. Hvis den ikke har gjort det, må man formidle til foreldrene at man fortsatt er bekymret for barnet. I mange tilfeller vil foreldre gjøre noe, men hvis ikke er det vår plikt og melde fra til barnevernet.

4.7 Personalets kompetanse og ansvar?

Informant A sier hun har behov for mer kunnskap om omsorgssvikt. Samtidig mener hun behovet er blitt mindre etter hun startet på småbarnsavdelingen, siden hun mener det ikke er like mye svikt der. Grunnen til hvorfor det er flere barnevernssaker på stor avdeling er hun usikker på. Kollegaenes kompetanse er ganske lik sin egen, men man har litt ekstra kunnskap som pedagogisk leder, da man har utdanning, får delta på kurs og ansvarsgruppemøte. Hun opplever at hun har lite kunnskap, og føler derfor helsestasjon er nyttig å benytte seg av. Informant B mener og hun har for lite kunnskap og bruker og derfor instanser utenfra, og med erfaring vet hun hvem som sitter på kunnskapen. Dermed vet hun mer hvem hun skal kontakte for de ulike utfordringene.

5 Drøfting og analyse i lys av problemstilling, funn og teori

I denne delen vil jeg drøfte sammenhengen mellom teori, empiri og se dem i lys av problemstillingen. Jeg vil ta for meg hva barnehagelærere legger i omsorgssvikt, hvilke signaler de ser etter, hvordan de vil snakke med foreldre og barn, og personalets kompetanse og ansvar.

5.1 Hva er barnehagens oppfatning av begrepet omsorgssvikt?

Informantene er enig om at omsorgssvikt finnes i flere grader, til mindre alvorlige saker til svært alvorlige saker. Felles for intervjuene er at det er en enighet om at omsorgssvikt kan skje på to plan, et fysisk og et psykisk. Informant A ser på omsorgssvikt hvor foreldrene svikter i oppfølging, og/eller påføre psykisk eller fysisk skade, som kan hemme barnets utvikling. Ut fra svarene kan man se at

informant A har en forståelse om omsorgssvikt som er knyttet rundt utviklingen til barnet. Killen (2015) sin forståelse av omsorgssvikt kan ses i sammenheng med hennes forståelse av begrepet. Hun trekker frem at barn som blir påført alvorlig psykisk eller fysisk skade, kan sette fysisk og/eller psykisk helseutvikling i fare (Killen, 2015, s.39). Informant B har en mer generell oppfattelse av begrepet, hvor hun ikke knytter det til utviklingen til barnet: «Eg tenke på omsorgssvikt, som på to plan, svikt på det psykiske og svikt på fysiske.

Informantene er også enige i at det er et vanskelig å definere omsorgssvikt fordi det er så vidt begrep, men jeg oppfatter at begge har god forståelse for hva det er. Seksuelle overgrep blir ikke spesifikt nevnt. Jeg undrer om dette kan ha noe med at det er i høyere grad skambelagt, og at man ønsker å ikke fokusere på det? Vi diskuterer ikke like åpent om det, som kanskje har en sammenheng med at ofrene har så vanskelig med å fortelle om det. Som nevnt er det mange som aldri forteller om slike overgrep, og i snitt tar det 17 år før de forteller om det (Kommunesektoren, 2018). Det kan tenkes at informantene nevner det innenfor det fysiske planet. Men det ble ikke spesifikt trukket frem på samme måte som psykisk vold, fysisk vold og vanskjøtsel.

Informant A oppsummerer omsorgssvikt ved å si at det er når de nærmeste svikter i oppfølging. For som foreldre har man en del krav til egenskaper for å klare å fylle foreldrerollen. Dette kan sees i sammenheng med hva Nordhaug skriver om foreldrerollen. Nordhaug (2018) skriv at alle foreldre kan ha svikt i korte perioder, men skjer det over tid, kan det gi mangel på barns behov (Nordhaug, 2018, s. 22). Av foreldrerollen kreves det å kunne sette egne behov til side, og sette barnet i sentrum og være fleksibel og kunne gi barnet det en trenger i akkurat den situasjonen. Det kan by på utfordringer for mange i en travel hverdag (Nordhaug, 2018).

Informant B sier at hun «tenker at de fleste foreldre vil det beste for barnet», men noen kan mangle egenskaper og styrke til det. Claussen (2010) skriv om at barn trenger stabile voksne som aksepterer dem som de er, er lyttende og villige til å inkludere seg i barnet sitt liv på alle måter (Claussen, 2010, s. 164).

5.2 Hvilke signal sender barna, og hvilke væremåter kan oppstå?

Informant A peker på at det er lettere for oss å se ytre signaler. Dette samsvarer med Killen sin teori (Killen, 2015, s. 41). Om barnet mangler klær og er skitten, er det lettere for oss å oppdage og ta tak i det. Både fordi vi ser det, men man har og noe helt konkret når man skal ta det opp med foreldre. Om barnet mangler kjærlighet, hvordan vet man det og hvordan snakker man om det? Drugli (2008)

skriver her om hvordan vi må være varsomme på alle tegnene og signalene barna sender. Det er ikke alltid lett å tolke signalene, da trenger man høy kompetanse, om det som kan være tegn til omsorgssvikt.

Begge informantene ser på atferden til barnet, om barnet blir innesluttet eller bråkete/kontrollerende, men informant B ga dette et ekstra fokus. Det kan sees i sammenheng med helsebiblioteket (2015) som har utgitt noen atferdsmessige tegn barn kan vise. Som tristhet, mangel på mimikk og konsentrasjonsproblemer kan være et barn som er inneslutta og taus. Et barn som har en mer kontrollerende/bråkete atferd kan og slite med det samme, men det kommer til uttrykk på en annen måte, hvor man kanskje virker mer sint, men kan være lei seg på innsiden. Informant B nevner og at ulike svikter vil gi ulike signal, samtidig kan barn reagere ulikt på en svikt. Dette er både Killen (2015) og Kvello (2015) enige om at former for svikter gir ulike signaler, barn er forskjellige og kan reagere ulikt på vonde opplevelser. Informant B har oftest reagert på barnet sin atferd gjennom vold, hvor hun sier at vold avler vold.

5.3 Hvordan snakke med barn?

Jeg opplever at begge informantene ser viktigheten ved å snakke med barnet om hvordan de har det. På ulikt vis, der den ene er mer direkte og stiller spørsmålet, mens hun andre er mer undrende i sine spørsmål. Informant A trekker og inn hvordan de kan lese bøker om det, og det kan være viktig for å vise barn at de er ikke alene om situasjonen, som kanskje vil gjøre det lettere å si noe. Men hva når barnet ikke er stor nok til å kommunisere?

Informant A nevner hun synes det er utfordrende å snakke med barn om slike vanskelige forhold. Ulempen ved at de som jobber i barnehagen synes det er ekkelt, kan føre til færre tilfeller av omsorgssvikt avdekkes.

Voksne som er blitt utsatt for omsorgssvikt som barn, forteller at voksne rundt dem ikke spurte om hvordan de hadde det, og hva som skjedde i livet deres (Nordhaug, 2018, s. 85). For å få til en god samtale med barnet krever det at man er sensitiv og møter barnet på en klok måte. Når man skal ha en slik samtale med barn er det nødvendig å planlegge og prøve å se for seg hva en selv ville sette pris på for å åpne seg om noe man selv synes var vanskelig å fortelle om. Er det et varmt blick, støttende ord og holdninger hvor man viser at man vil det beste for barnet (Nordhaug, 2018, s. 93). Slik blir det lettere for barnet å fortelle. I samtalen med barnet er det videre viktig å tenke på

hvordan man stiller spørsmål. Er de åpne eller lukkede? «Hva fikk du å spise?» eller «fikk du god mat»? Lukkede spørsmål leder ofte til svar. I dette tilfelle åpner det ene spørsmålet om hvordan maten egentlig var, mens det andre leder mer til at man sier maten var god. «Hvorfor»- spørsmål kan gi barna skyldfølelse og følelse av eget ansvar, og barnet vil sjeldent skildre opplevelsen, og svaret blir heller til «vet ikke» (Nordhaug, 2018, s. 93).

5.4 Hvordan snakke med foreldre?

Rettlednings samtaler ser Killen (2009) på som fordelaktig. Det er da viktig å ha en åpen dialog med foreldre angående omsorgssituasjonen og bekymringene. Det gir foreldrene en mulighet til å snakke om situasjonen (Killen, 2009, s. 269). Foreldrene kan begynne å arbeide med problemene på et tidlig tidspunkt, før situasjonen eventuelt utvikler seg til det verre. De kan investere i å gjøre omsorgssituasjonen bedre for barnet. En slik samtale kan og bidra til å skape en åpenhet og gi foreldre en anledning til å få tillit til de i barnehagen.

Denne muligheten opplever jeg informant B i større grad gir foreldrene enn informant A. Da informant A har gått via helsestasjonen med bekymringer og de har gått videre til barnevern. Det kan tenkes at informant A vil bevare den gode samtalen, og ikke snakke om det som er vanskelig. Kanskje hun heller ikke har kunnskap i hvordan hun gjør det og man ikke vil gjøre feil og ødelegge for familien. Jeg opplever at det er en vanlig tanke av personalet i barnehagen, at man er så redd for å ødelegge familier og relasjoner, at man ikke blander seg med mindre det er svært alvorlig. For hva om man melder og det ikke var noe galt, som kan bli utfordrende både for familien og relasjonen til barnehagen.

Slik jeg ser det, må vi skape mindre tabu i å blande oss med rettledning og barnevern, siden mange kan trenge hjelp i oppdragelsen av barn. Samtidig som man ønsker det beste for familien og klarer å vise det til dem. (tror de to setningene i for stor grad blir dine meninger! Eg ville strykt dei, sjølv om eg er einig med deg) Informant B derimot deler sin bekymring og gir foreldrene sjanser til å forbedre situasjonen. Det er og viktig for barn at foreldre og barnehage drar i samme retning om å gi den beste omsorgen til barn (Nordhaug, 2018, s. 75). Barnehagene har ofte en tett kontakt med foreldre, men i situasjoner hvor man er bekymret, vil gjerne foreldre gjør seg mer utilgjengelig ved å eksempelvis ikke komme på møter, noe som hindrer et godt samarbeid (Nordhaug, 2018, s. 106). Om relasjonen til foreldre og barnehagen er god, er man på god vei, siden foreldrene da vet at de tilsatte ønsker det beste for dem.

5.5 Personalets kompetanse og ansvar?

For barn som lever under vanskelige omstendigheter i hjemmet, kan barnehagen være et hjelpetiltak. Barnehagen kan avlaste barnet sin tid hjemme med foreldre, kan være et barn som får tidligere barnehageplass fordi foreldrene trenger det (Nordhaug, 2018, s. 107). Informant A sier at hun ser mindre omsorgssvikt på småbarnsavdelingen. Slik jeg ser det, er det ikke mindre der, det er bare vanskeligere for små barn å uttrykke seg, og barna trenger derfor voksne som er mer sensitive for barnet. Samtidig har vi kanskje mindre forventninger til yngre barn og deres atferd. Når barnet ikke har særlig språk, kan en måte og oppdage omsorgssvikt på være å se på barnets tilknytning i forhold til omsorgsgiverne og personalet. Ved en vellykket tilknytning vil barnet søke nærhet hos mor eller far, samtidig som de utforsker verden rundt (Bowlby, 1969, 1973, 1989). Derfor kan det være nyttig å ha kunnskap om denne teorien, og ved å se på denne tilknytningen kan man si noe om hvordan kvaliteten er på båndet mellom barn og foreldre. Om barnet viser utrygg tilknytning til sine omsorgsgivere, kan det være tegn på omsorgssvikt, samtidig vil ofte barnet ha utfordringer til å knytte seg til andre voksne på en velfungerende måte, hvor de enten kan bli innesluttet eller klengete (Drugli, 2008, s. 55).

Barnehagen har et samfunnsansvar, samtidig er kontakten med foreldre styrt av taushetsplikt og lojalitets følelsen. Det er viktig å se barnet som et selvstendig individ med egne rettigheter. Det kan naturligvis være vanskelig å se hvor grensen går mellom omsorgssvikt og et urolig barn. Informant A og B fortalte at det er vanskelig å definere, spesielt de små barna som har lite eller ingenting språk. Slik jeg ser det, er dette en stor grunn til hvorfor det er få meldinger til barnevern, at mange barnehagelærere vil være helt sikre på at det er omsorgssvikt før de gjør noe med saken. Urolige barn og diagnoser kan skygge over at barnet ikke har det bra hjemme. Slik som undersøkelsen av ungdommer i BUP viste at 60% av dem hadde voldserfaringer fra hjemmet (Røberg, 2011). Dette ser jeg på som en tydelig indikasjon på at vi kan tenke at det er en grunn til hvorfor et barn oppførte seg «vanskelig». Det må ikke nødvendigvis være omsorgssvikt, men noe som er vanskelig i livet til barnet. Eksempler kan være flytting, dødsfall, sykdom i nær familie. Slik jeg ser det er viktig å finne en balanse mellom å oppfatte barns signal og ikke bli for mistenksom. Agendaen vår skal ikke være og mistenke alle familier.

6 Avsluttende refleksjon

Formålet med denne oppgaven har vært å undersøke hvordan personalet i barnehagen kan oppdage barn som er utsatt for omsorgssvikt. Jeg har også belyst hvilket syn to barnehagelærere har på omsorgssvikt. Gjennom å se på hvilke signaler og væremåter barnet viser kan man oppdage omsorgssvikt. Personalet som jobber i barnehagen har en unik mulighet til å oppdage barn som lever under omsorgssvikt, siden de har så mye tid sammen med barna, og ser samspillet mellom foreldre og barn i bringe og hentesituasjoner. De ansatte har og en del erfaring for hva som er normalt og hva som ikke er normalt.

I intervjuene kom det frem at informantene ønsker seg mer kunnskap, da de ofte bruker instanser utenfor barnehagen for hjelp. Det er ikke negativt at de bruker andre instanser, men jeg tror de kunne oppdaget mer om de hadde mer kunnskap om temaet selv. For å kunne oppdage og forebygge omsorgssvikt, må man være åpen for at foreldre kan svikte, og være varsom på tegn og signaler barna gir.

I denne bachelorprosessen har jeg lært mye om barn i utsatte livssituasjoner, både gjennom teorien og intervjuene. Som snart nyutdannet barnehagelærer har jeg blitt mer rustet til å oppdage disse barna, og hvordan man snakker med foreldrene og barnet. Selv om jeg har lært en del, blir jeg aldri ferdig utlært, og vil fortsatt øke min kompetanse dette temaet, da jeg ser på det som svært sentralt i arbeidet med barn. Jeg ser frem mot å få brukt denne kunnskapen i arbeidslivet samtidig være med å bevisstgjøre mine kolleger om omsorgssvikt.

7 Litteraturliste

Askeland, A. & Sataøen, S. V. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (3 utgave). Oslo: Gyldendal norsk forlag AS.

Ambjør, S. (2018, 7. juni). *Seks prosent har opplevd alvorlig vold*. Tittel hentet fra <https://www.ks.no/fagomrader/barn-og-unge/barnevern/vold-og-overgrep/seks-prosent-har-opplevd-alvorlig-vold/>

Bufdir. (2015, 20. april) *Barn med krevende oppvekstbetingelser*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Familie_omsorg_og_relasjoner/Barn_med_vanskelige_oppvekstbetingelser/).

Claussen, C. J. (2010). *Det er noe med den ungen: fra bekymring til handling*. Oslo: SEBU Forlag

Folkehelseinstitutt. (2015, 4. mai). *Omsorgssvikt/vanskjøtsel av barn*. hentet fra <https://www.helsebiblioteket.no/fagprosedyrer/ferdige/omsorgssvikt-vanskjotsel-av-barn>

Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS

Killen, K. (2009). *Sveket 1- barn risiko- og omsorgssviktsituasjoner. (4.utg.)*. Oslo: Kommuneforlaget.

Killen, K. (2015). *Sveket 1- barn risiko- og omsorgssviktsituasjoner- et helseproblem og tverfaglig ansvar. (5.utg.)*. Oslo: Kommuneforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no>.

Leseth, A.B., & Tellmann, S.M. (2014). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm AS.

Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Nordhaug, I. (2018). *Kva ser vi- kva gjer vi*. Bergen: fagbokforlaget.

Rognsaa, A. (2015). *Bacheloroppgaven* (2 opplag) Oslo: universitetsforlaget.

Røberg, L. (2011, 5. juni) *Hvordan kan vold mot barn avdekkes i psykisk helsevern?*
hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fra-praksis/2011/06/hvordan-kan-vold-mot-barn-avdekkes-i-psykisk-helsevern?redirected=1>

Sjøvik, P. (2014). *En barnehage for alle*. (3.utg.). Oslo: universitetsforlaget.

Strøm, K. 2018. (2018,15. november). *Redd barna- innleder om mørketall: plikt til å se barna*. Hentet fra
<https://www.dagsavisen.no/fremtiden/lokalt/redd-barna-innleder-om-morketall-plikt-til-a-se-barn-1.1234077>.

Søftestad, S. & Andersen, I, L. (2015). *Seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: universitetsforlaget.

Anonym. (2013, 22. juni). Tittel hentet fra <http://www.daria.no/skole/?tekst=14209>

8 Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

1. hvor lenge har du jobbet med barn og hvor?
2. Hvordan vil du definere omsorgssvikt?
3. Hvor mange barnevernssaker har du vært borti i løpet av di tid i barnehagen?
4. Hvilke signaler tenker du at barn kan sende dersom de er utsatt for omsorgssvikt?
5. har du noen gang hatt mistanke ved barnets væremåte/oppførsel?
6. hvor mange barnevernssaker har du vært borti i din arbeidstid i barnehagen?
5. Hvordan ville du snakket med barn i forbindelse med mistanke ved omsorgssvikt?
-hvorfor ville du snakket med foreldre med mistanke om omsorgssvikt?
-Har noen gang i forbindelse med barnevernet delt dine bekymringer om barn? Kan du eventuelt gi noen eksempler?
7. Opplever du at du har behov for mer kunnskap om dette temaet?
8. Hvordan opplever du dine kollegaers kompetanse innenfor dette temaet?
- Hender det at du diskuterer dine bekymringer med kollegaer?
9. Hva tenker du kan være grunner til at det er relativt få meldinger fra barnehagen til barnevernet?
11. hva tenker du om undervisningen du fikk i utdanningen din om dette temaet?
- 12.har du fått tilbud om kurs om barn som er i vanskelige livssituasjoner?
13. Er det noe du føler du ikke har fått sagt?

9 Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informant

Informasjonsskriv til informant

Beskrivelse av bacheloroppgaven

Jeg er student ved barnehagelærerutdanningen ved høghskolen på Vestlandet, og i den forbindelse skal jeg skrive en bacheloroppgave.

Temaet for denne studien er "hvordan personalet kan oppdage barn som er utsatt for omsorgssvikt?"

Vil du delta i mitt forskningsprosjekt?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor målet er "å få mer kunnskap om barn, og hvordan oppdage tegn og signal fra om de lever under vanskelige omstendigheter" I dette skrevet gir jeg deg informasjon om prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg. Informanten vil bli stilt åpne spørsmål om hvor det er rom for utfyllende svar og oppfølgingsspørsmål. Fokuset mitt vil være på hva omsorgssvikt er, hvordan man kan oppdage det, og hvordan man kan snakke med foreldre og barn om det.

Hva vil skje med informasjonen?

Datainnsamlingen vil være anonymt, hvor det er meg og min veileder som har tilgang til å se på det. I min ferdige bacheloroppgave skal det ikke være mulighet for å bli gjenkjent i intervjuet. Det skal ikke nevnes navn på voksne, barn eller barnehagen. Prosjektet skal være ferdig 07.01.2020, og da vil intervjuene og lydopptak vil bli slettet.

10 Samtykkeskjema

Jeg gir med dette samtykket til at studenten kan bruke informasjon som kommer frem i dette intervjuet i sin bacheloroppgave. All informasjon som kommer vil bli anonymisert slik at verken person eller barnehagen kan bli gjenkjent. All skriftlig dokumentasjon og taleopptak vil bli slette når oppgaven er blitt fullført, som skal leveres innen 07.01.2020.

Sted og dato

signatur informant

signatur student